

 [\(https://zadar.tv\)](https://zadar.tv/)[VIJESTI \(HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/VIJESTI/\)](https://zadar.tv/category/vijesti/)[Home \(https://zadar.tv/\) /](https://zadar.tv/)[ZV \(HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/AEM/ZV-AEM/\)](https://zadar.tv/category/aem/zv-aem/)[„Ima li zlata?“ – arheološko-povijesne crtice Ravnih Kotara \(https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara/)[crtice-ravnih-kotara/\)](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara/) **ARHEOLOŠKO-POVIJESNE CRTICE RAVNIH KOTARA**[\(HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/IMA-LI-ZLATA-ARHEOLOŠKO-POVIJESNE-CRTICE-RAVNIH-KOTARA/\)](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara/) [povijesne-crtice-ravnih-kotara-zapisano-u-kamenu/\)](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara-zapisano-u-kamenu/)[KULTURA \(HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/KULTURA/\)](https://zadar.tv/category/kultura/)**„Ima li zlata?“ – arheološko-povijesne**
[MOZAIK \(HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/MOZAIK/\)](https://zadar.tv/category/mozaik/)**crtice Ravnih kotara (Zapisano u kamenu)**[SPORT \(HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/SPORT/\)](https://zadar.tv/category/sport/) [ISF \(HTTPS://ISF.ZADAR.TV\)](https://isf.zadar.tv/)

4 min read

GLAZBA ▾🕒 28. studenoga 2024. ✍️ Ante Vukić (<https://zadar.tv/author/antevukic/>)

U ranosrednjovjekovnoj hrvatskoj kneževini i kasnijem kraljevstvu, kao nositelji dedikacije u epigrafskim natpisima, izdvajaju se dvije društvene kategorije. Prvoj skupini pripadaju pojedinci najviših svjetovnih slojeva koji se pojavljuju kao izravni dedikanti i donatori posvetnih natpisa. Uz osobno ime navodi se i titularna funkcija dedikanta i donatora.

Dedikacijski zapisi spominju pripadnike rodovske aristokracije (župani), koji uz vladara, obnašaju državnu vlast, a navode se samostalno ili uz oznake više vlasti te hrvatske vladare kao izravne nositelje ili pokrovitelje posvetnog čina. Epigrafski spomenici svjedoče ustroju ranosrednjovjekovne državne hijerarhije na hrvatskom etničkom području. Drugoj skupini

pripadaju osobe ranosrednjovjekovnog crkvenog staleža, koji se na natpisima u procesu dedikacije i posvećenja sakralnih objekata. Njihova je uloga vezana za sveukupno rješenje i funkcioniranje sakralnog objekta koji u ranom srednjem vijeku, uz jaku duhovnu komponentu u procesu kristijanizacije, predstavlja ključno mjesto u društvenom i političkom životu onodobne Hrvatske.

Iz prostora Ravnih kotara i uže okolice, izdvajamo četiri takva natpisa.

Ždrapanj kraj Skradina

Epigrafski natpis na trabeaciji ograde svetišta iz Ždrapanja govori nam da je župan Pristina sa svojom ženom ostao zabilježen kao graditelj sakralnog objekta. Prigodom istraživanja zidova Sv. Bartula i okolnog područja u razdoblju od 1909. – 1911. godine pronađeni su ulomci ograde svetišta. Mate Zekan je uz prije objavljivane dijelove lijevog arhitrava, objavio i ulomke iz fundusa Muzeja Hrvatskih arheoloških spomenika među kojima i zabat ograde svetišta sastavljenog od dva fragmenta, te jedan fragment početka arhitrava i završni dio desnog dijela arhitrava ograde svetišta. Istovrsna obrada dekorativnih elemenata na ulomcima lijevog i desnog arhitrava, kao i spojnica u obliku modeliranog rebra i utora na drugom ulomku, potvrđuju pripadnost istom gornjem dijelu ograde svetišta. Arhitrav je raščlanjen u tri pojasa. Gornji pojas krasi žlijebljene kuke koje se naslanjaju na profilirano rebro sa stiliziranim kimationom.

Na završnom dijelu desnog arhitrava dedikant za primljeno dobro traži milost Božju kako se to čita na natpisu

Primjetna je osobitost srednjovjekovnog latiniteta uočljiva u zamjeni slova t slovom c / propiciam = propitiam.

Uklesan latinski natpis na kamenoj trabeaciji ograde svetišta crkve sv. Bartula, uz ime kneza Branimira sadrži sintagmu dux Clavitorum (= Sclavorum) i upućuje kako je kao izravni predložak upotrijebljen natpis iz crkve Sv. Ambroza u Ninu.

Natpis župana Pristine iz Ždrapnja kraj Skradina

*U ime Gospodnje! U vrijeme gospodina
Branimira kneza Slavena. Ja župan
Pristina sa ... mojom, sagradismo.../?
Blažene Marije za mene griješnika?*

/IN NOMINE /DOMINI TEMPORE DOMNO?/ /BR/ANIMERO DVCE(M) CLAVITNORV(M)
(=SCLAVITINORVM) EGO PRISTI(NA) IVPANVS C(VM)... ..MEA (A)EDIFICAVIM/VS/...
... EVT D MA(RIE) BEAT(E) PRO PECATORE ME ?/ [...]E SVTD(?) HABEAT P(ro)PICIAM[...?...]]

Otres kraj Bribira

Kao dio arhitektonske konstrukcije kasnosrednjovjekovnog groba (obložnice i uzglavnica) upotrijebljeni su dijelovi ograde svetišta, dio lijevog arhitrava i zabata, te cijeli desni arhitrav. Uz ranije pronađene ulomke izvršena je potpuna rekonstrukcija gornjeg dijela ograde svetišta što je omogućilo restituiranje cijelog natpisa. Epigrafski tekst započinje uklesanim križem i invokacijom, uz skraćenice s abrevijaturama. U epigrafskom polju cijelom dužinom ograde svetišta teče natpis posvetnog karaktera, koji po svom sadržaju predstavlja jedan od najvažnijih spomenika hrvatske nacionalne arheologije. Natpis glasi:

**Natpis donatora
Zdedraga iz Otresa
blizu Bribira i
Branimirov natpis iz
Šopota kraj
Benkovca**

+ IN N(omine) D(omi)NI TE(m)POR[e] DOMNO [Br]ANNI[mero] DVCI EGO
C[ede] DRAG[go] [ad ho]NORE(m) BEATI PETRI ET S(an)C(ta)E MARIE S(an)C(t)I
GEORGII S(an)C(t)I STEFANI S(an)C(t)I MARTINI S(an)C(t)I GRISIGONI
S(an)C(ta)E CRVCIS

*U ime Gospodnje! U vrijeme gospodina Branimira, kneza, ja
Zdedrag [učinih] u čast Blaženog Petra i Svete Marije, Svetog
Jurja, Svetog Stjepana, Svetog Martina, Svetog Krševana.
Svetog Križa*

BRANIMIRO COM[MES] DUX CROATORU [M]
COGIT[AVIT]

*Knez Branimir, vojvoda Hrvata naumio je
(namjeravao je, zamislio je ...)*

Nin i Lepuri (?)

Dva arhitrava oltarne ograde rekonstruirana od više ulomaka. Pronađeni su kao sekundaran materijal u crkvi sv. Mihovila, prije njena rušenja (1912).

Natpis svjedoči o djelatnosti opata Teudeberta, očito nadstojnika benediktinskog samostana sv. Ambroza, koji u svojstvu zavjetnika i darovatelja sudjeluje u gradnji ili opremanju crkve sv. Mihovila u Ninu. Učinio je to za spas svoje duše, a u vrijeme vladanja Branimira, kneza Slavena (Hrvata). Branimirovo ime zabilježeno je u natpisu u formuli datacije uz vladarski naslov dux Slavorum i uz počasnu oznaku dominus (domno). Sastavljač natpisa je vjerojatno sam opat Teudebert, čije ime svjedoči o njegovom germanskom podrijetlu. Tako su lakše shvatljive i jezično-fonetske netočnosti izražene, primjerice, u nekorektno pisanoj riječi Slavorum, kao i uporaba samog imena Slavena umjesto Hrvata, što svjedoči o sudjelovanju stranog latinskog klera u kulturnom i vjerskom životu hrvatske kneževine.

Dio natpisa upozorava na darovatelja jedne od tri oltarne ograde koliko ih je bilo u kompleksu ruševina sv. Martina. Njegovo ime ima karakter ističan germanski dočetak koji se javlja kod još nekili misionara u Hrvatskoj, npr. Teudebeltus, opat iz Nina, Gumperrus, prezbiter iz sv. Marte u Bijaćima. I na drugom natpisu koji je tekao rubom oltarne menze, isklesano je *emeritus abba*.

Natpisi Teudeberta iz Nina i Lepura

U vrijeme gospodara Branimira, kneza Slavena, ja Teudebert opat za spas svoje duše zamolio sam da se načini ..... (tko) pročita neka moli za mene griješnika.

/t/EMPORIBUS DOMNO B/ra/NNIMERO DUX SLCAVORUM EGO
TEUDEBERTUS ABBA/s/ PRO REMEDIO ANIME MEE FIERI ROGAVI
...ORITHU .../quis I/EGET ORET PRO ME PECATOR/e/

...ERTUS ABBA(s) HVNC DOMUM (edif) CAVIT

Begovača kod Biljana Donjih

Tekst započinje starom kršćanskom, zavjetnom formulom darivanja i posvećivanja te svjedoči o obnovi crkve kao privatne obiteljske zadužbine. U natpisu je izvorno bilo uklesano ime donatora, koji se spominje zajedno sa suprugom, no ti su dijelovi natpisa loše sačuvani i tekstovno manjkavi. Raspoznaje se da donatorovo ime potječe iz skupine slavenskih dvočlanih antroponima s latinskim dočekom -sc/av, ali koje je manjkavo (Mislav). Po svemu sudeći donator je bio lokalni hrvatski velikaš koji je u 9. stoljeću na prostoru ranije,

starokršćanske podigao novu crkvu kao svoju obiteljsku donaciju te je opremio predromaničkim liturgijskim namještajem, o čemu jamči sačuvani latinski natpis na oltarnoj ogradi.

Natpis kneza Mislava iz Begovače kraj Biljana Donjih

[(+ DE DONIS D(e) I E(t) ...] / [MOISCL(avus)] / [...vn)A CVM CO(nivge...)] / [(..pr)O REMED(io) A(n)IME SVE REN(ovavit) HVNC TE(mplum)]

Od darova Božjih i... ..(u vrijeme kneza) Mislava... ..sa suprugom... ..za spas duše svoje obnovio je ovaj hram

Preporučena i korištena literatura:

- I. Josipović, Lepuri kod Benkovca
- V. Delonga, Latinski epigrafički spomenici u ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj

Ovaj tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

Tags: Ante Vukić (<https://zadar.tv/tag/ante-vukic/>) | arheologija (<https://zadar.tv/tag/arheologija/>) | ima li zlata (<https://zadar.tv/tag/ima-li-zlata/>) | povijest (<https://zadar.tv/tag/povijest/>) | Ravni kotari (<https://zadar.tv/tag/ravni-kotari/>) | srednjivijek (<https://zadar.tv/tag/srednjivijek/>)

Previous

11 Uhićenih u Novoj Operaciji Protiv Trgovaca Kokainom na Veliko: Razbijena Kriminalna Mreža (<https://zadar.tv/11-uhicenih-u-novoj-operaciji-protiv-trgovaca-kokainom-na-veliko-razbijena-kriminalna-mreza/>)

Next

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne crtice Ravnih kotara (Nije u šoldima sve) (<https://zadar.tv/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara-nije-u-soldima-sve/>)

VIŠE VIJESTI